

EVOCĂRI PENTRU UN MODEST OMAGIU

ALEXANDRU NICULESCU

Ambasador

A încerca să găsești cuvinte potrivite pentru a desluși personalitatea complexă a unui gânditor de anvergura lui Mircea Malița, acum când împlinește 90 de ani de viață, mi se pare aproape o necuviință pentru cei care s-au format profesional în anturajul Maestrului. Atât sunt de profunde și statornice sentimentele de respect și prețuire ale celor care i-au fost și îi rămân aproape.

O mai bună situație a sa în cultura acestui neam, dintr-o perspectivă amplă, integratoare, și, îndeosebi, în istoria diplomației moderne și a practicii relațiilor internaționale postbelice rămâne încă un deziderat pentru istorici, politologi, diplomați. Evocările omagiale găzduite sub auspiciile prestigioase ale Academiei Române pot da impulsul dezirabil.

Din această perspectivă îmi îngădui câteva evocări de suflet.

L-am cunoscut începând cu anul 1962. Participam la Cursul postuniversitar de relații internaționale din cadrul Facultății de Științe Juridice din București menit să pregătească o nouă generație de diplomați formați în țară din tineri absolvenți universitari cu variate profesii. Nu știam atunci că această inspirată inițiativă pe care Ministerul Afacerilor Externe trebuia să o ducă la îndeplinire făcea parte dintr-o strategie mai amplă de modernizare a serviciului diplomatic românesc în perspectiva unei reorientări a politicii externe.

Din partea conducerii M.A.E. unde făcea o excelentă echipă cu ministrul Corneliu Mănescu, Mircea Malița a patronat acest Curs și a prezentat timp de doi ani prelegeri despre bazele diplomației moderne și tehnicile sale. Știam că și el venise în diplomatie din cercurile universitare unde profesia cu pasiune matematicile, cu aplicare spre studierea teoriei jocurilor și modelelor, a științelor prospectării viitorului, cercetări care la un moment dat vor fi folosite cu succes și în practica negocierilor diplomatice. În anii premergători obținerii prerogativelor ministeriale, se remarcase printr-o activitate laborioasă și imaginativă în prima echipă diplomatică trimisă de România la New York după primirea sa în ONU, în 1955, devenind un bun cunoscător al mecanismelor și personalităților din conducerea instituțiilor internaționale din familia Națiunilor Unite.

Lecțiile de diplomatie ale profesorului Mircea Malița, care aveau să stea la baza primului tratat românesc de diplomatie, însuflețeau teoriile clasice din domeniu cu experiența sa diplomatică nemijlocită de zi cu zi, devenind, prin ele-

ganța prezentării și elocința argumentării, centrul de interes al cursanților. În aceste împrejurări, profesorul ni s-a dezvăluit ca un intelectual de largă deschidere umanistă care prin cunoștințele și experiența dobândite reușise să își formeze o viziune integratoare asupra lumii. Impresiona printr-o uimitoare capacitate de sesizare a esențelor și sintetizare a fenomenelor, fiind dintre cei puțini la care atât discursul liber cât și exprimarea în scris păstrau întotdeauna consistența și un inconfundabil farmec. De atunci am rămas cu percepția, care se va adânci și confirma în anii următori, că Malița era purtătorul unui mesaj de înnoire și modernizare a serviciului diplomatic român care să servească pentru o nouă re poziționare a României pe plan internațional. Cursanții au aderat spontan la acest mesaj și la absolvire, nu puțini au făcut din personalitatea Înaltului diplomat un model în noua profesie.

Profesorul mi-a oferit cu generozitate șansa să lucrez o perioadă, sub directa sa supraveghere, la cabinetul său de la externe, apoi ca expert în problemele ONU. Așa mi-am descoperit o a doua vocație, de negociator în diplomația multilaterală și am parcurs patru decenii de la postura de expert până la onoranta poziție de a reprezenta țara la ONU, la Geneva și New York.

În anii '60, cât am lucrat la cabinetul adjunctului de ministru răspunzător pentru problematica ONU și altor organizații internaționale și apoi în delegațiile pe care le-a condus la numeroase dezbateri și negocieri multilaterale, Mircea Malița s-a dovedit a fi un protagonist cheie în promovarea unei re poziționări strategice a României în raporturile sale internaționale, stabilită la nivelul politic de cel mai înalt nivel (Dej-Maurer), plecând de la interesele sale specifice pe termen lung, în sensul căutării destinderii și reluării colaborării cu Occidentul din care făcusem parte până la război. Declarația din aprilie 1964 reflecta mesajul unei gândiri proprii, independente în politica externă.

Trăiam atunci în condițiile divizărilor Est-Vest postbelice și instaurării politicilor de la bloc la bloc, când pericolul unei confruntări atinsese cote maxime în 1962 când s-a declanșat criza provocată de instalarea rachetelor sovietice în Cuba, depășită cu mari dificultăți prin intense negocieri de culise la ONU, când România a dat un prim semnal de gândire politică independentă, apreciat de SUA. O asemenea strategie românească de destindere presupunea căutarea și experimentarea unor punți de legătură pentru dialog și conlucrare cu țările occidentale, depășind izolarea, limitările impuse de apartenența țării noastre la grupările politico-militare și economice închise dominate de Moscova. Meritul lui Malița a fost să sesizeze și să folosească potențialul diplomatic și de imagine oferit de sistemul ONU pentru promovarea noii strategii politice românești. În acest uriaș efort diplomatic, el a știut să recurgă la diplomați experimentați și la tineri dornici de afirmare (unii trimiși la specializare în drept internațional la Geneva) care s-au format ca experți pe probleme, să facă apel la serviciile unor prestigioase personalități și instituții românești din domeniile dreptului, educației, economiei, științelor sociale. S-a distins ca un eficient coordonator și generator de idei și proiecte care să stimuleze dialogul între țări cu orânduri social-politice diferite și conlucrarea lor în proiecte concrete care să le poată solidariza în obți-

nerea unor avantaje reciproce. Această filozofie românească a dialogului și proiectelor comune s-a impus și a obținut rezultate notabile care au schimbat fizionomia României ca partener pe plan internațional și au adus avantaje și beneficii materiale țării pe plan economic și tehnico-științific.

Să ilustrăm doar prin câteva exemple în care Malița a jucat un rol proeminent.

În 1965, Adunarea Generală a ONU adopta o rezoluție inițiată de România, la care s-au asociat alte 8 țări europene care lansa un prim apel în favoarea unor acțiuni pe plan regional în vederea îmbunătățirii raporturilor între țările europene având regimuri social-politice diferite. Miniștrii de externe ai celor 9 țări coautoare vor forma un grup de consultări periodice la ONU. Doi ani mai târziu, în 1967, când România stabilea relații diplomatice cu RFG și se afirma în procesul de negocieri în conflictul arabo-israelian, ca țară care păstrase relațiile sale cu Israelul, un reprezentant român, ministrul Corneliu Mănescu va exercita cu mult succes președinția Adunării Generale. În vara lui 1968, înainte de invazia sovietică în Cehoslovacia, la invitația guvernului român, Secretarul General al ONU convoca, la București, reuniunea anuală de lucru cu șefii instituțiilor specializate și a principalelor organisme din sistem. Atunci au avut loc primele contacte între oficialitățile române și conducătorii unor instituții financiare (FMI, BIRD) și comerciale (GATT) mondiale în vederea începerii de negocieri de aderare a României, proces care va fi finalizat în următorii 4 ani. Preocupată de consecințele invaziei sovietice în Cehoslovacia, România va obține acordul pentru deschiderea la București a unui Centru de informare/documentare al ONU, prima instituție onusiană pe sol românesc.

Pe plan economic, în 1964, România va începe demersurile pentru intrarea în Grupul „celor 77” de țări în curs de dezvoltare, grupare de solidarizare economică în vederea obținerii de preferințe comerciale din partea țărilor dezvoltate și de asistență tehnică și în formarea de cadre din partea ONU, proces care se va finaliza în 1976 la Manila. De menționat că, prin eforturi diplomatice stăruitoare, punând în valoare relațiile de încredere pe care le avea cu personalitățile influente din cadrul ONU și al Instituțiilor sale Specializate, Malița va obține încă din 1965 acordarea de programe de asistență tehnică în favoarea României (Stația de irigații de la Băneasa, Institutul pentru cereale și plante tehnice de la Fundulea, centru pentru pregătirea de cadre pentru conducerea întreprinderilor, dotarea Institutului Politehnic București cu calculatoare de ultimă generație). Era vorba de acces liber la echipamente, tehnici și documentație în sectoare de vârf și posibilitatea specializării gratuite în țări avansate a sute de experți români.

În acei ani de vizibilitate maximă a României pe plan internațional, s-a reușit și o conectare a instituțiilor românești la schimbul de informații și dezbaterile asupra fenomenelor regionale și globale, la punerea în aplicare a unor programe comune de cooperare internațională în domenii cum au fost eradicarea sărăciei prin dezvoltare durabilă, reducerea cursei înarmărilor, combaterea poluării planetei, a foametei și ignoranței, intensificarea schimburilor comerciale și cooperării în producție, creșterea demografică, folosirea științei și tehnologiei moderne, valorificarea în cadru național a resurselor umane. Pentru unele domenii

de specialitate au fost create Comitete naționale care să conlucreze direct cu Instituțiile Specializate și organismele de profil ale ONU, cum au fost cele pentru UNESCO, FAO, UNICEF. Sub directă îndrumare a lui Malița a luat ființă la București un Centru european al UNESCO pentru învățământ superior și s-a deschis o Reprezentantă a Programului Națiunilor Unite pentru acordarea de asistență tehnică și formare profesională. A fost organizată pe baze moderne Biblioteca MAE; s-a înființat Asociația de Drept Internațional și Relații Internaționale care a stabilit legături lucrative cu prestigioase Academii diplomatice și Institute de relații internaționale din țări cu tradiție. Sunt doar câteva mărturii despre cele înfăptuite din viziunea unui mare gânditor de cuprindere globală și diplomat de excepție, Mircea Malița.

La cei 90 de ani din „secolul său prea scurt“, cu „aurul său cenușiu“ în plină forță de creație, Mircea Malița oferă o pildă vie că o diplomație de calitate se poate face doar de un profesionist, împătimit de cultură și iubitor de țară. Omagiul nostru se exprimă prin asigurarea că am încercat să îl urmăm.